VERPLEEGNAVORSING IN SUID-AFRIKA IN HISTORIESE PERSPEKTIEF

Referaat gelewer tydens 'n simposium ter viering van die 25e
bestaansjaar van die Otto du Plessis-verplegingskollege

PROF. W.J. KOTZE

Departement Verpleegkunde, Universiteit van Port Elizabeth

SUMMARY

Inclusion of a research function in the SA Nursing Association Constitution and the recently established research unit are logical developments in the work of the Association over the last seven decades to promote professional development of nursing in South Africa.

With the legislation for the SANC and SANA in 1944, the establishment of degree courses in nursing and the most recent development of autonomous nursing colleges co-operating with universities, the most important groundwork has been completed. The environment is now conducive for the professional nurse to undertake scientific enquiry.

The author presents an overview of South African nursing research from 1951-1983. The first research was done by Charlotte Searle in 1951. Thereafter the first postgraduate research studies were completed in 1969. Since then postgraduate research has steadily gained momentum with at least a further 132 scientific investigations into nursing being completed at South African universities.

For the future the author visualises that the SA Nursing Association will continue to have a major function in furthering nursing research. She calls on members to ensure that they meet their obligations towards their professional body — to stop asking and to start giving.

Ten tye van sy laaste Sentrale Bestuursvergadering in 1982 keur die Vereniging die daartelling van 'n navorsingstigting, die finansiering daarvan met behulp van die navorsingsontwikkelingsfonds en die skepping van 'n verpleegnavorsings-eenheid binne die administratiewe struktuur van die Onderwysafdeling van die Vereniging goed. Die eerste navorsingsbeampte op die diensstaat van die Vereniging aanvaar diens op 1 Januarie 1983.

Volgens die reglement van hierdie navorsingseenheid is sy doelstellings die volgende:

- om bruikbare verpleegnavorsingsprojekte en -programme van 'n hoë standaard te inisieer en te bevorder;
- om inligting oor afgehandelde en lopende verpleegnavorsing te koördineer en aan belangstellendes beskikbaar te stel deur 'n Nasionale Verpleegnavorsingsregister met annotasies waar moontlik en eksemplare van navorsingsverslae in die C.A. Northard-biblioteek van die Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging te hou;
- om nasionale behoeftes aan navorsing in verpleging gereeld te identifiseer en hierdie prioriteite na voornemende navorsers te kanaliseer;
- om die opbou en instandhou van voldoende bekwame en deskundige verpleegnavorsingsmannekrag aktief te bevorder;
- om aktief vir die beskikbaarstelling van fondse, fasiliteite en geleenthede vir verpleegnavorsing te werk;

'N NUWE LEWENSKRAGTIGHEID

Enkele weke gelede het die eerste volume van die Nasionale Verpleegnavorsingsregister, gepubliseer deur die Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging, op die rak verskyn. Die eerste Juta-navorsingstoekennings vir verpleegkundige navorsing op voorgraadse vlak is vanjaar gedoen.

Hierdie twee gebeure is deel van die vroeë tekens van 'n nuwe lewenskragtigheid in die pogings van die georganiseerde verpleegberoep in Suid-Afrika om beroeps- en vakkundige groei te bevorder — 'n lewenskragtigheid wat die gees van die nuwe Grondwet van die Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging, naamlik dié van **betrokkenheid, vernuwing** en **geesdrif** reflekteer. Op alle vlakke van funksionering binne die Vereniging maak die

Grondwet voorsiening vir navorsing — daar word aangehaal uit die *Bevoegdhede en Pligte* van eerstens, die **Sentrale bestuur**

3.2.2 die Sentrale Bestuur kan
3.2.2.4 verpleegnavorsing inisieer en onderneem en die publikasie van verpleegtydskrifte, nuusbriewe en ander publikasies subsidieer of andersins ondersteun¹⁾

tweedens, die **streeksbesture**

4.2.2 elke streekbestuur kan
4.2.2.11 navorsing en enige ander werksaamhede wat deur die Sentrale Bestuur of sy takke na hom verwys is, inisieer en onderneem²⁾

derdens, die **takke**

5.2.2 elke tak kan
5.2.2.6 navorsing inisieer en sodanige werksaamhede onderneem as wat deur die Streeksbestuur versoek mag word³⁾

- om sover moontlik ten nouste met alle instansies wat met navorsing gemoeid is, asook universiteitsdepartemente van Verpleegkunde, te skakel;
- om enige aangeleentheid wat verpleegnavorsing raak of beïnvloed, te oorweeg en in verband daarmee op te tree⁴

Hierdie ontwikkelinge is die logiese uitvloeisel van die onvermoeide pogings van die Vereniging oor die sewe dekades van sy bestaan om die daarstelling van 'n doeltreffende en toereikende verplegings- en verloskundige diens vir die RSA-bevolking met behulp van professionele ontwikkeling, opvoedkundig en sosiaal-ekonomies, te bevorder. Die feit dat die begrip *navorsing* as sodanig so laat as die jare sestig vir die eerste keer in skrif verskyn as *toekomstige* doelstelling van die Vereniging mag by oningeligtes die indruk skep dat die beroep op hierdie stadium eers van sy verantwoordelikheid in die verband bewus geword het.^{5, 6)}

Die voortgesette ywer van die Vereniging om die standaarde van verpleegopleiding te verbeter en opname van verpleegonderwys binne die nasionale struktuur van na-sekondêre onderwys te bewerkstellig, en die konkrete suksesse wat as monumente van die Vereniging veral oor die afgelope dertig jaar by universiteite en op biblioteekrakke verrys het, is voldoende bewys hiervan. Henrietta Stockdale het weliswaar die saad gesaai. Dit is egter die Vereniging wat oor 'n tydperk van sewentig jaar die ontkieming daarvan gekoester en die voedingsbodem vir die jong plant geskep het.

Trouens, die Vereniging is steeds onafgebroke instrumenteel in die verwerkliking van die minstens drie dekade oue spesifieke ideaal om 'n verpleegmag waarvan ten minste 25% gegradueer is aan die Suid-Afrikaanse gemeenskap te gee. 'n Verpleegmag, met ander woorde, wat wetenskaplik genoegsaam toegerus is om aan die eise van ontwikkeling op die gebied van die tegnologie, die gesondheidswetenskappe en gesondheidsdienslewering as sodanig, te voldoen.

GESKIEDKUNDIGE VOORBEREIDINGSWERK VIR VERPLEEGNAVORSING

Met apologie aan die spreekwoordelike *'n mens moet eers kruip dan loop* is die volgende sekerlik vir die ontwikkeling van verpleegnavorsing in Suid-Afrika ook waar — die *mens* wat die kruip- en loopwerk moet doen, moet bestaan alvorens leer kruip en leer loop aan die orde kom! Die Suid-Afrikaanse Vereniging van Opgeleide Verpleegsters moes letterlik die grondwerk doen vir die skep van 'n eiesoortige Suid-Afrikaanse professionele verpleegkundige.

'n Enkele aanhaling uit die navorsing van Charlotte Searle skets die stand van verpleegopleiding ten tye van die totstandkoming van SAVOV besonder effektief. Sy haal onder andere die volgende aan uit die voorwoord geskryf deur dr. John Tremble in die S.A. Nursing Record van November 1914. Verwysende na die opleiding skryf hy —

Of the principles of demanding a wide professional knowledge of nurses we have nothing to complain; but let us consider for a moment what facilities are offered to them for acquiring this knowledge. We may take it that the sick room cookery will be efficiently taught (to) her in special demonstrations and classes, and that her work in the wards will give her a thorough knowledge of the practical side of nursing, while a proper training in operating theatre technique and a knowledge of surgical instruments and how to take care of them will be forthcoming . . . Practice is built on a foundation of theory. It is not sufficient merely to do without knowing why we do it.

The arrangements for the theoretical study are totally inadequate. It is not to be expected that after a hard day's work in the ward the nurse can turn with an active and recipient brain to the study of disease, and we do not under any circumstances advocate the use of her off-duty; they are tired by a long day's work . . . The night nurses have probably been called early in order to attend. Neither is in the best condition to absorb knowledge.⁷⁾

Sy aanbeveling van organisering van werk en personeelvoorsiening om gereelde lesingbywoning toe te

laat en dat 'n minimum van vyf lesings per week vir die duur van opleiding gegee behoort te word lig die benarde posisie van die verpleegstudent in die destydse vakleerlingopleidingsstelsel verder toe. 'n Grote afstand moes dus oorbrug word voordat die stadium van 'n navorsingskorps binne die geleedere van die beroep ter sprake sou kom.

Die situasie dertig jaar later, met die totstandkoming van die S.A. Verpleegstersvereniging, word gekompliseer en ontwikkeling gerem deur die doodsnikke en nagevolge van Wêreldoorlog II. Nogtans is die beroep moedig op die pad van verworping van ware professionele status. Daar is van minstens die begin van sistematiek in die opleiding en akademies gekwalifiseerde leerkragte in die verpleegonderwys sprake. Die blokstelsel van opleiding is naamlik op dreef en, hoewel totaal ontoereikend in getal, beskik die Transvaal, Kaap en Natal oor die dienste van 'n nege-en-twintigtal verpleegdosente waarvan ses onderrig in Afrikaans kon gee.⁸⁾

Die ontwikkeling sou hierna, as gevolg van die ontstaan en werksaamhede van die Suid-Afrikaanse Verpleegstersraad, groter momentum kry. Daar is 'n duidelike beleving van die groot behoefte aan wetenskaplike begronding van die beroep en die uitbou van sy doelstellings, sowel as van die remmende effek van die gebrek aan navorsing by die nuwe Vereniging.

Charlotte Searle skryf oor hierdie beginjare —

Gebrek aan fondse het die bestuur . . . verhinder om voldoende personeel in die hoofkantoor in diens te neem en om die navorsingsgeriewe tot stand te bring wat so lewensnoodsaaklik was vir progressiewe beplanning.

en verder

Die werk van die Bestuur was nie alleenlik bemoeilik deur 'n tekort aan geld en personeel nie; die onverskilligheid van sommige lede van die Vereniging het ook vooruitgang in die wiele gery . . . Hierdie houding het die werksaamhede aan bande gelê omdat die Bestuur noodsaaklike projekte (nie) kon loods waarvoor die heelhartige steun van die lede nodig was nie en ook nie die geld daarvoor kon vind nie.⁹⁾

Teen 1944 neem die ideaal van navorsing 'n meer konkrete vorm aan. Searle (1964) skryf as volg van dié tydstop:

Die hoop is gekoester dat die aan-drang van lede op sodanige opvoedkondige fasiliteite . . . 'n gunstige klimaat sou skep om lede te laat dink in die rigting van die skepping van 'n spesiale afdeling vir professionele ontwikkeling in die Hoofkantoor om opvoedkundige ontwikkeling en navorsing as 'n formele funksie van die Vereniging te behartig . . . Dit is wat weliswaar gebeur het want die huidige Bestuur (1964 — W.I.K.) is besig om 'n program te ontwerp vir die breë ontwikkeling van die beroep deur middel van opvoeding, navorsing en ekonomiese welsyn¹⁰⁾

Die werksaamhede van die Vereniging om sy doelwitte te verwerklik sluit teen 1964 onder andere die volgende in —

- * Onderhandelinge met universiteite vir instel van voorgraadse graadkursusse in verpleegkunde
- * insameling van fondse vir toekenning van beurse en studietoekennings vir gevorderde studie
- * bevordering van navorsing oor die ekonomiese welsyn van verpleegsters, en oor verpleegopleiding en -dienslewering
- * die verskaffing van inligting oor verpleging aan owerhede, die buiteland en lede, onder andere met behulp van bulletins, om-sendbriewe en die S.A. Verpleegingstydskrif
- * die verleen van geldelike steun aan uitgesoekte Suid-Afrikaanse verpleegsters vir studie in die buiteland waar sodanige kursus plaaslik nie aangebied word nie.¹¹⁾

Die lang gekoesterde ideaal van die instel van graadkursusse in Verpleegkunde word in 1956 'n werklikheid met die inskrywing van die eerste studente vir 'n Baccalaureusgraad in Verpleegkunde aan die Universiteit van Pretoria. Die nagraadse afdeling van verpleegkundige studie neem elf jaar later in 1967 'n aanvang by dieselfde universiteit na die stigting van die eerste Leerstoel in Verpleegkunde. Hierdie fasiliteite bestaan vandag by die meeste Suid-Afrikaanse universiteite en vanjaar, 70 jaar na die

geboorte van verpleging in Suid-Afrika as georganiseerde beroep (SAVOV: 1914), begin die eerste kolleges van verpleging, in samewerking met universiteite, verpleegkundiges oplei en is die wetlike voorsiening in wording om van sulke kolleges outonome na-sekondêre onderwysinstellings te maak. Die kolleges wat die baanbrekerswerk doen is die Henrietta Stockdale-verplegingskollege, Kimberley; die Oranje Vrystaatse Verplegingskollege, Bloemfontein; die Frere-verplegingskollege, Oos-Londen en die Sharley Cribb en Livingstone-verplegingskolleges, Port Elizabeth.

Die belangrikste grondwerk is dus gedoen. Die omgewing waarin die professionele verpleegkundige haar wetenskaplike verkenninge kan doen, is geskep. Die verloop van navorsing sedert die eerste verpleegnavoringsstudie op nagraadse vlak in 1951 gelewer is, word vervolgens in oënskou geneem.

VERPLEEGNAVORSING 1951-1983

Die bron geraadpleeg vir hierdie oorsig is die pasgepubliseerde Nasionale Navorsingsregister van die S.A. Verpleegstersvereniging. Daar moet op gelet word dat so 'n register net so volledig sal wees as die inligting wat daarvoor voorsien word. Hoe dit ookal sy, hierdie register is 'n waardevolle toevoeging tot die verpleegkundige boekery en 'n belangrike instrument in die koördinerende van verpleegnavor-sing in Suid-Afrika. Dit sal sekerlik in die toekoms rigtinggewend wees in die keuse van navorsingsonderwerpe.

Die vertroue word uitgespreek dat volledige inligting insake navorsing gedoen in nabasiere voorgraadse graad- en diplomakursusse en in onafhanklike navorsing aan die navorsingseenheid verskaf sal word om hierdie afdelings van die register meer volledig te maak. Daar word ook aanvaar dat die navorsing wat van tyd tot tyd gedoen is deur die Vereniging self, en hier word spesifiek verwys na navorsing gedoen deur die Afdeling Professionele Ontwikkeling: Opvoedkunde en komitees van die Bestuur, nage-speur en in die register opgeneem

sal word. 'n Uitmuntende voorbeeld hiervan is die *Getuienis van vyftig jaar van diens 1914-1964* van Charlotte Searle.

Eerste verpleegkundige navorsing

By nadere bestudering blyk dit dat Charlotte Searle die eerste verpleegkundige in die RSA is om op nagraadse vlak navorsing te doen en in 1951 'n verhandeling aan die Universiteit van Pretoria vir die graad Magister in Sosiologie indien onder die titel *The problem of the shortage of nursing personnel in Transvaal Public Hospitals*. Ook op doktorsvlak neem sy die leiding en verwerf die graad D. Phil in 1965 aan dieselfde Universiteit met haar meesterstuk getitel *The history of the development of nursing in South Africa 1652-1960: a Socio-historical review*.

Die eerste nagraadse verpleegkundige studies hierna verskyn eers in 1969 op die rak.

Daar is sover vasgestel kon word oor die jare van kandidate vir die Diploma in Hospitaaladministrasie vereis om 'n eietydse probleemarea te ondersoek en 'n studie daarvoor voor te lê vir eksaminering. Vir ruim een-en-'n-halwe dekade, tot aan die einde van die sestigjare, met die uitsondering van genoemde navorsing van Searle, beslaan hierdie studies oënskynlik die navorsingswerk wat deur verpleegkundiges in Suid-Afrika gedoen is. Onderwerpe wat voorkeur geniet het was interpersoonlike verhoudinge, afwykende gedragsprobleme, gemeenskapsgesondheidsprobleme en organisatoriese probleme wat vir die verpleegadministrateur van belang is. Klinies-verpleegkundige studies en personeeladministrasie-onderwerpe is min of meer afwesig tussen hierdie titels. Wat die aard van navorsing vir hierdie studies betref spreek dit vanself dat die vereistes waaraan dit moes voldoen nie vergelykbaar is met dié vir nagraadse doeleindes nie.

Groei in nagraadse navorsing

Die verwerwing van die eerste magistergrade in verpleegkunde aan die Universiteit van Pretoria in 1969 lewer ses navorsingstukke op

met onderwerpe uit die vakrigtings Verloskundige Verpleegkunde (1); Verpleegantropologie (1); Verpleegonderwys (2) en Verpleegadministrasie (2). Die kandidate wat Idalia Loots, C.I. van der Merwe, Doreen H. Radloff, A. Schoeman, Margaretha C. van Huyssteen en Wilhelmina J. Kotzé.

In die dekade wat hierop volg, 1970 tot 1979 word ten minste 54 magister en 5 doktrale navorsingsstudies voltooi. Die vakrigtings gedek met hierdie ondersoek is die volgende: Gevorderde Algemene Verpleegkunde (14), Verpleegonderwys (11), Verpleegadministrasie (10), Verpleegantropologie (8), Psigiatrisie Verpleegkunde (6), Verloskundige Verpleegkunde (3), Gemeenskapsverpleegkunde (3), Geskiedenis (3) en Sosiologie van die beroep (1). Hoewel dit handel oor verpleegkundige onderwerpe is twaalf van die studies gedurende hierdie tydperk ingedien vir nie-verpleegkundige grade. Soos vir die vorige is ook vir hierdie tydperk etlike diploma-, baccalaureus- en veertien onafhanklike studies in die register opgeneem.

Die tydperk 1980 tot 1983 toon vergelykenderwys 'n beduidende toename in die navorsingsaktiwiteite van die beroep. Gedurende hierdie vier jaar is daar reeds 'n totaal van 67 studies voltooi, naamlik 4 honneurs-, 52 magister- en 11 doktrale projekte. Die syfer vir onafhanklike studies staan reeds op 27, terwyl daar 'n opvallende afname te bespeur is in die getal studies vir nie-verpleegkundige grade.

'n Ander interessante waarning is die eksterne belangstelling in navorsing oor die verpleegberoep. Daar is minstens twee sulke studies gedoen, die een deur 'n sosioloog op magister- en ander deur 'n ekonoom op doktrale vlak.

Die onderwerpe gedek gedurende die tydperk is Verpleegadministrasie (16), Verpleegonderwys (15), Gemeenskapsverpleegkunde (13), Gevorderde Algemene Verpleegkunde (11), Psigiatrisie Verpleegkunde (5), Verloskundige Verpleegkunde (4), Verpleegantropologie (2) en Geskiedenis van Verpleging (1).

Diagram 1 toon die aantal navorsingsprojekte wat oor verpleegkundige onderwerpe op magister en doktrale vlak gedoen is in vierjaar tydperke vanaf 1951-1983 en diagram 2 die verspreiding van honneurs-, magister en doktorsgraadstudies vanaf 1950-1983.

Navorsingsonderwerpe

'n Ontleding van die navorsingsonderwerpe oor die totale tydperk bring die volgende aan die lig. Die onderwerpe wat die hoogste tellings behaal is in volgorde van hoog na laag Verpleegadministrasie (28), Verpleegonderwys (28) en Gevorderde Algemene Verpleegkunde (25). Daarna volg Gemeenskapsverpleegkunde met 16, Psigiatrisie Verpleegkunde met 11, Verpleegantropologie met 11, Verloskun-

dige Verpleegkunde met 8 en die kategorie Geskiedenis en Sosiologie van die verpleegberoep met 7. (sien diagram 3).

Word die getal kliniese projekte teenoor die res gestel sien dit as volg daar uit: klinies (dit is Algemene, Psigiatrisie, Gemeenskaps- en Verloskundige Verpleegkunde) 60 teenoor 74 (45%). Hierdie vergelyking vir die dekade 1970-1979 is 26 teenoor 33 (44%) en 33 teenoor 34 (49%) vir die vier jaar tydperk 1980-1983. Dit is egter te vroeg om 'n tendens in hierdie verband te identifiseer en daar moet in gedagte gehou word dat wisseling in die statistiese beeld soos dit nou daar uit-sien, direk verband hou met die instel van kursusse en die uitbreiding van fasiliteite vir opleiding.

Diagram 1 Navorsing oor verpleegkundige onderwerpe op magister en doktrale vlak 1951- 1983

Diagram 2 Verspreiding van honneurs-, magister en doktorsgraadstudies 1950-1983

1950-1959	* * * * *	1
1960-1969	* * * * * * *	7
1970-1979	* *	59
1980-1983	* *	67

Twee verdere waarnemings is, **eerstens**, dat dit betekenisvol is dat met ruim 20 van die 24 magister- en al 4 die doktorsle studies op die gebied van die verpleegadministrasie fasette van personeeladministrasie verken word; en **tweedens**, dat wanneer by ontleding van die gegewens van die register onderwerpe en instellings met mekaar korreleer word daar duidelike aanduidings van spesialisering is. So oorheers navorsing op die volgende gebiede oënskynlik by enkele van die universiteite:

Universiteit van die Oranje Vrystaat: al vier die kliniese rigtings
Universiteit van Pretoria: Verpleegadministrasie, onderwys en gevorderde algemene verpleegkunde

Universiteit van Port Elizabeth en Universiteit van Suid-Afrika: Verpleegadministrasie en onderwys
Randse Afrikaanse Universiteit: Verpleegonderwys

Tabel 1 reflekteer die volledige beeld hiervan.

Onafhanklike navorsing gaan ongetwyfeld in die toekoms 'n veel groter rol in die vernuwing en uitbreiding van vakkundige kennis in die verpleegkunde speel. Vir hierdie rede word enkele waarnemings gemeld. Van die totaal van 41 onafhanklike studies wat deur die register reflekteer word handel nie minder nie as 29 oor verpleegadministrasie en verpleegonderwysaangeleenthede. Van die kliniesverpleegkundige gebiede geniet

Gemeenskapsverpleegkunde die voorkeur met agt terwyl Algemene Verpleegkunde en verloskunde elkeen een en Psigiatrisie Verpleegkunde geen studies haal nie. Die oorblywende twee ondersoeke is onderskeidelik gedoen op die gebied van die geskiedenis en navorsing in die verpleegkunde.

Ter wille van volledigheid word die onvoltooide navorsing vir magister- en doktorsle grade soos behorende tot die verskillende Suid-Afrikaanse Universiteite, sowel as die vergelyking tussen die getalle voltooide projekte op honneurs, magister en doktorsle vlak vir die totale tydperk 1951 tot 1983 weer-gegee in diagramme 4 en 5. Let wel dat die referent die magister en doktorsle studies van I.M. Hofmeyr (voltooi in die tydperk 1970 tot 1979 vir grade in die Opvoedkunde aan die Universiteit van Pretoria), wat nie in die navorsingsregister verskyn nie, in berekening gebring het.

Beide hierdie diagramme spreek vanself. Die navorsingsregister toon dat daar gedurende die twee- en dertig jaar tydperk sedert 1951 **ten minste** 134 wetenskaplike ondersoeke (4 Honneurs-, 113 Magister-, 17 Doktorsle) op nagraadse vlak by nege Suid-Afrikaanse Universiteite voltooi is, waarvan 132 sedert 1969; en dat die grootste getal voltooide navorsingsprojekte, soos verwag kan word en dit ook hoort, van die bakermat van akademiese verpleegkunde in Suid-Afrika, die Universiteit van Pretoria, afkomstig is.

Diagram 3 Totale voltooide navorsing volgens vakrigtings 1951-1983

Tabel 1 Getal voltooide nagraadse navorsingsprojekte insake verpleging per studiegebied gelewer deur RSA Universiteite 1951-1983

Universiteite	Navorsingsgebied								Totaal
	V. Admin	V. Onderwys	Gev Alg Verp	Verlosk Verp	Psig Verp	Gem Verp	Verp Antr	Gesk/Sos	
Pretoria	13	9	14	3	1	3	7	4	54
UOVS	2	2	5	4	8	5	0	0	26
UNISA	3	5	2	0	0	2	0	1	13
UPE	4	3	1	1	0	2	1	0	12
RAU	1	4	1	0	1	0	0	0	7
PUCHO	1	2	0	0	1	0	2	1	7
WITS	2	1	2	0	0	0	0	0	5
STELL	1	0	0	0	0	1	1	1	4
NATAL	0	2	0	0	0	2	0	0	4
UKAAPSTAD	1	0	0	0	0	1	0	0	2
TOTAAL	28	28	25	8	11	16	11	7	134

DIE HEDE EN DIE TOEKOMS

Die navorsing wat tot nou gedoen is, was hoofsaaklik ter wille van die verwerwing van grade op magister en doktorale vlak.

Finansiering

Die meeste van die finansiering hiervoor is verskaf deur die kandidate vir die grade self. Daar is weliswaar eksterne bronne waaruit vir die doel geput kan word in die vorm van navorsingsfondse of beurse wat

* deur privaatinstellings vir die doel bewillig word

* deur die RGN en MNR onder sekere voorwaardes aan verpleegkundiges vir navorsing op nagraadse vlak toegeken word.

Wat die Mediese Navorsingsraad betref moet die navorsing onder andere 'n kliniese strekking hê en wat die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing betref moet die ondersoek inpas in die vakraamwerk van beursallokasie.

Vir 'n afsonderlike toekenning vir verpleegkunde word daar nie deur een van hierdie rade voorsiening gemaak nie

* deur private skenkings van farmaseutiese firmas moontlik gemaak en deur die Nasionale Florence Nightingale-komitee van die S.A. Verpleegstersvereniging administreer en toegeken word. Hierdie bron is egter baie beperk. Daar is byvoorbeeld vanjaar beurse met 'n totale waarde van R9 000 aan 37 persone toegeken, waarvan R3 000 in beurse onderverdeel is vir een doktorale en sewe magisterkandidate. Hierdie toekennings word beperk tot geregistreerde verpleegkundiges vir formele voortgesette studie in verpleegkunde.

Vanuit die werkgewersgeledere is hulp beskikbaar hoofsaaklik in die vorm van voltydse en deeltydse studieverlof met meegaande kontrakverpligtinge.

Navorsing uit die veld van die praktyk is afhanklik van werknemersinisiatief. Daar bestaan, sover vasgestel kon word, geen formele, amptelike fasiliteite en voorsiening vir verpleegkundige navorsing nie, wat beteken dat daar geen gereelde fondse in die begrotings vir dié doel bewillig word nie.

Wat die universiteite betref is navorsing deel van die drieledige taak van die lektoraat. By minstens twee van die universiteitsdepartemente

van verpleegkunde bestaan personeelvoorsiening en die nodige organisatoriese struktuur vir die doen van navorsing. Alle ander departemente kan na gelang van hul beplanning en behoeftes jaarliks begroot vir navorsing. Verder bestaan rekenaar- en statistiekverwerkings-, asook uitgebreide biblioteekfasiliteite wat internasionale data tot verbruikersbeskikking kan stel, vir die benutting van alle akademiese personeel.

Diagram 4 Vergelyking van voltooide magister en doktorale navorsing by onderskeie universiteite 1951-1983

Diagram 5 Vergelyking tussen honneurs-, magister en doktorale navorsingsprojekte 1951-1983

**Diagram 6 Organiserings van die Verpleegberoep:
Die Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging**

Die SA Verpleegsters-vereniging

Soos reeds gemeld, beskik die Vereniging sedert 1982 grondwetlik sowel as organisatories oor die vryheid en struktuur om navorsing te doen, te inisieer, op te dra en te bevorder. Die professionele ontwikkelingsafdeling: opvoedkunde was oor die jare reeds gemoeid met navorsing. Die navorsingseenheid wat binne hierdie raamwerk geskep is het nou dié taak. Op Sentrale Bestuursvlak beskik die Vereniging ook oor 'n navorsingskomitee wat as skakel dien na buite en tussen die Sosiaal-ekonomiese en die Onderwyskomitees van die Bestuur. Daarbenewens vervul dit 'n staf-funksie met betrekking tot die navorsingseenheid by Hoofkantoor (sien diagram 6).

As gevolg van gebrek aan fondse kan die Vereniging self nie die navorsing doen wat dit broodnodig het vir sy bediening van die beroep en individuele lede nie. Die RGN is

die Vereniging die afgelope drie jaar behulpsaam met navorsing. Verslae oor die navorsing is gedurende 1982-1983 gepubliseer. Die eerste deel hiervan behels 'n beroepstudie van die 1981-finaaljaarstudentverpleegkundiges en Deel 2 doen verslag oor die werksituasie van geregistreerde verpleegkundiges. Beide ondersoeke is landswyd gedoen. Die RGN is tans besig om op versoek van die Vereniging die rol van die verpleegadministrateur in personeelbestuur in die RSA na te vors. Die koste vir hierdie werk word gedra deur die organisasie self. Die Vereniging het slegs 'n nominale bydrae in dié verband gemaak.

Daar is egter etlike ander ondersoeke wat dringend gedoen moet word. Die Vereniging kan immers in die behoeftes van die beroep vervul net in soverre dit vir hom moontlik is om hierdie behoeftes na te vors. Ons staan op die drumpel van toenemende privatisering van

verpleegkundige dienste. Die Vereniging is ter wille van die toekoms van die verpleegkundige in hierdie voorsiene bedeling genoodsaak om ten nouste met die Gesondheidsstrategievereniging (Health Strategy Association) saam te werk, trouens, self betrokke te wees in hierdie werksaamhede, maar ook om finansiël by te dra tot die koste verbonde hieraan.

Die Vereniging moet, met die oog op voortgesette verbetering van die diensvoorwaardes van verpleegkundige werknemers in die openbare sektor, jaarlikse insette maak vir oorweging deur die Kommissie vir Administrasie. Hierdie aanbevelings moet feitelike bewys lewer van byvoorbeeld die krimpende waarde van die verpleegkundige se salaris wanneer dit teenoor die inflasiekoers en verbruikersprysindeks oorweeg word en ook wanneer dit met die salarisse van ander professionele groepe in die dienste vergelyk word.

Om projeksies te kan maak met die oog op toekomsbeplanning sal die Vereniging noodwendig van die dienste van eksterne navorsingsinstansies gebruik moet maak — wat groot bedrae geld kan kos. Afgesien van toekomsbeplanning vir die beroep is dit vir die Vereniging onmoontlik om standpunt in te neem en standpunte te stel sonder die feitelike begronding wat hiervoor nodig is. Die Vereniging verteenwoordig professionele verpleging. Dit is nie 'n vakunie nie. Dit werk professioneel, dit onderhandel professioneel, en dit baklei professioneel vir 'n staanplek vir die verpleegberoep en sy praktisyn in die kring van die gesondheidsberoep.

Die Vereniging moet ook intern sy huis in orde hou, bepaal wát sy beeld in die beroep self belemmer en bevorder, wát die beroep van hom verwag. Vir hierdie doel veral moet die navorsingseenheid ontwikkel word tot 'n totale ondersteuningsdiens vir die professionele ontwikkelingswerkzaamhede van die Vereniging. Dit moet die navorsing doen wat die sosiaal-ekonomiese en die onderwysafdelings van Hoofkantoor nodig het om effektief diensbaar te wees aan die beroep.

Die uitdaging vir die beroep

Ons, die lede en daarom die liggaam van hierdie Vereniging, en tegelyk die voedingsbron, moet as professionele persone ons vergewis van ons verpligtinge teenoor die Vereniging. Die Vereniging het ons betrokkenheid, ons samewerking, ons vindingrykheid nodig. Dit is ook vir sy finansiering van ons afhanklik. Laat nog 'n Charlotte Searle nie in die toekoms terugkyk op die negentientagties met woorde soortgelyk aan dié van vroeër nie *gebrek aan fondse en 'n gees van onverskilligheid het die werkzaamhede van die Vereniging so gerem dat die ontwikkeling en groei van sy totale diensleweringssisteem lam gelê is*.

Ons moet bereid wees om professionele fooie vir professionele diens te betaal. 'n Volwasse beroep dra sy beroepsorganisasie en nie andersom nie. Verpleging in Suid-Afrika moet sy kinderskoene uittrek en die beeld van professionele gevormdheid, van 'n sin van verantwoordelikheid en selfstandigheid na buite kaats.

Professionele groei, die uitbou van die vak Verpleegkunde en die vernuwing van verpleegkundige vaardighede — wat hoofsaaklik geskied aan die hand van navorsingsbevindinge, kan nie aan enkelinge in die akademiese veld oorgelaat word nie. Die beroep kan nie voortgeset ontwikkel met hierdie *ad-hoc*-poging nie.

Die uitdaging is drieledig. Die Suid-Afrikaanse professionele verpleegkundige moet

- * vanuit haar eie oortuiging van die noodsaaklikheid van persoonlike groei en die geloof dat haar bydrae tot die lewering van effektiewe gesondheidsdienste onmisbaar is, betrokke raak by navorsing en alles in haar vermoë doen om navorsingspogings aan te moedig en te bevorder;
- * deur haar geesdriftige persoonlike en finansiële ondersteuning instrumenteel wees in die uitbouing en vernuwing van die beroep, onder andere deur navorsing;
- * bydra tot die skep van 'n kringloop van kommunikasie binne die beroep en van die beroep na buite. Sy moet die Vereniging derhalwe bedien met vakkundigheid, enersyds, binne die professionele genootskappe, en by tak- en streeks- en sentrale byeenkomste; en andersyds, deur professioneel-vakkundig te skryf vir haar professionele tydskrif. Syself as tegelyk gemeenskapsmens moet die beeld van ware professionaliteit na buite dra — na die kerkgemeenskap, die sportgemeenskap, die skoolgemeenskap, die sosiale gemeenskap en na die binnekring van haar werkgemeenskap. Dit kan sy slegs doen as sy 'n ingeligte en bedrewe beroepskundige is.

Hieruit is noodsaaklike bestanddele vir die groei van haar as individu, maar ook van haar as bouer aan 'n stewige, lewenskragtige infrastruktuur vir die beroep, en daarom vir die beroep in sy breë betrokkenheid by dienslewering aan die Suid-Afrikaanse gemeenskap. Ons soek immer na vervulling, ook in ons beroepsarbeid.

Ons vra egter nooit: wat kan ek doen om die beroep tot vervulling te bring nie. Dit (die beroep) het immers 'n taak. Daarom bestaan dit. Ons moet ophou vra en begin om te gee. Kom ons begin 'n beroepskorps met 'n oproep wat van 'n nuwe gesindheid spreek —

Diens aan die Vereniging! Lank lewe die beroep!

Service to the Association! Long live the profession!

VERWYSINGS

1. S.A. Verpleegstersvereniging (1982) *Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging Grondwet*. Pretoria. SAVV. p7.
2. *Ibid*. p15
3. *Ibid*. p23
4. S.A. Verpleegstersvereniging (1983) *Reglement betreffende die verpleegnavorsingseenheid van die Suid-Afrikaanse Verpleegstersvereniging*. Pretoria. SAVV. p1.
5. Radloff, D.H. (1970) *Socio-Economic progress for nurses in South Africa through professional organization 1914-1969* Pretoria. SAVV. p100.
6. Searle, C. (1964) *Getuigenis van vyftig jaar van diens 1914-1964*. Pretoria. SAVV. p72.
7. Searle, C. (1965) *History of the development of nursing in South Africa 1652-1960*. Kaapstad. Struik. p286.
8. *Ibid*, p289
9. Searle, C. 1964. *Op. Cit.* p57
10. *Ibid*. p62
11. *Ibid*. pp63, 64
12. S.A. Verpleegstersvereniging (1984) *National nursing research register / Nasionale verpleegnavorsingsregister Vol. 1* 1984. Pretoria. SAVV. pp1-75.

ERRATUM

The following references were omitted from the article *Trends in nursing in South Africa and their implications for nursing education* by Helen Loudon in *Curationis* Vol 7 No 2 (June 1984) pp 8-11.

REFERENCES

1. Hockey L. (1981) *Current issues in nursing*. Volume I. Churchill Livingstone: Edinburgh, London, Melbourne, New York.
2. Mellish J.M. (1978) *Ethos of nursing — a South African perspective* Butterworth and Co. (S.A.) (Pty) Ltd.

3. Searle C. (1965) *The history and development of nursing in South Africa*. 1652-1960. S.A.N.A.; Pretoria.
4. Searle C. (1975) *Some aspects of nursing education*. (South African Contemporary Series No. 1). S.A.N.A.; Pretoria.
5. Searle C. (not dated) *An outline of some major changes in public health and medical practice which have implications for nursing education*. (Brief Series No. 4) S.A.N.A.; Pretoria.
6. Williamson S.B. (1977) *A comparative study of nursing education in the United States of America and the Republic of South Africa*. S.A.N.A.; Pretoria.